

Tarnów, 27 lipca 2022 r.

Prof. dr hab. Elżbieta Osewska
Wydział Humanistyczny
Akademia Nauk Stosowanych w Tarnowie
Ul. Mickiewicza 8; 33-100 TARNÓW
eosewska@wp.pl

Recenzja powtórna

rozprawy doktorskiej Pana Huberta STYLIŃSKIEGO:

***Filozoficzna analiza coachingu
jako sposobu transformacji „Ja”***

napisanej pod kierunkiem

Pana dra hab. Przemysława PACZKOWSKIEGO, prof. UR,

**w Instytucie Filozofii, Kolegium Nauk Humanistycznych,
Uniwersytetu Rzeszowskiego w Rzeszowie,
Rzeszów 2022, stron 198**

We współczesnej rzeczywistości społeczno-kulturowej, kiedy człowiek znajduje się pod wpływem wielu różnorodnych nurtów, tendencji, idei, niekiedy świadomie przemyślanych przez media, coraz trudniejsze staje się kształtowanie tożsamości osobowej człowieka, ponieważ miejsce mistrzów, nauczycieli, wychowawców, zajmują coache, trenerzy, instruktorzy personalni. W tym kontekście powstają pytania: co to jest coaching? Na czym polega coaching? Jaka jest jego natura i założenia? Dlaczego coaching współcześnie jest tak mocno promowany, a nawet można stwierdzić, że natarczywie narzucany?

Według ekspertów coaching to względnie młoda, nie w pełni jeszcze ukształtowana, forma pracy z drugim człowiekiem (klientem/coachee) i jego zasobami. Choć coaching jako forma pracy z potencjałem człowieka czerpie z wielu dyscyplin, zwłaszcza z psychologii i filozofii, to jednak nie posiada on statusu dyscypliny naukowej, dlatego ujawniające się niekiedy określenie coachingu dyscypliną jest poważnym nadużyciem metodologicznym. Coaching bowiem to zespół metod i narzędzi stosowanych w interaktywnym procesie dialogicznej współpracy dwóch lub więcej osób.

W kontekście trudnej do uchwycenia rzeczywistości coachingu i jego niejednoznaczności z jednej strony można docenić przygotowaną Pana Huberta Stylińskiego rozprawę doktorską *Filozoficzna analiza coachingu jako sposobu transformacji „Ja”*, z drugiej zaś można uznać, że zarówno Doktorant jak i Promotor są osobami odważnymi i ambitnymi, skoro podejmują się filozoficznej analizy coachingu, co do którego nadal trwają dyskusje, spory i zarzuty.

Odpowiadając na pytanie o istotę coachingu można przywołać formułę zaproponowaną przez International Coach Federation, według której coaching w wymiarze profesjonalnym ukazuje się jako rozwijająca się w czasie, procesualną relację, która pomaga osiągnąć pożądane wyniki w życiu, w karierze, w firmach lub w organizacjach. Zgodnie z nią coaching to interaktywny proces umożliwiający klientom pogłębianie wiedzy o sobie, problemie lub ważnym temacie. Coaching oznacza specyficzną formę rozmowy, realizowaną zgodnie z obecnością oraz zasadą dialogicznej jedności z zachowaniem procesu wyrażania emocji i wartości przez rozmówców. Filozofia i psychologia dają coachowi wsparcie w postaci fundamentów wiedzy o człowieku, jego środowisku i kontekście życia, dlatego jeśli przyjąć to spojrzenie na coaching, to nie może on zagubić swoich fundamentów filozoficznych zarówno w zakresie wyznaczania celów, treści jak i metody. Coaching korzysta z dialogu jako podstawowego narzędzia, jednak w praktyce coachingowej niewiele osób uświadamia sobie zależność między dialogiem filozofii a praktyką coachingową. W prawidłowo

realizowanym coachingu jego dialogiczność zbliża tę formę pracy do dyskursu filozoficznego myślicieli europejskich epoki starożytnej, bowiem tylko człowiek otwarty może pozostawać w relacji z drugim człowiekiem.

Myślicielem, którego filozofia realizuje niniejsze żądanie, jest niewątpliwie Sokrates, który uznawał, że każdy człowiek podejmuje abstrakcyjne myślenie, dlatego przez niektórych uważany bywa za pierwszego coacha. Jego skoncentrowana na człowieku filozofia zaprasza człowieka do poznawania samego siebie, wzywając go do dokonania swoistej introspekcji własnego życia wewnętrznego, przez co zyskuje wybitnie praktyczny, terapeutyczny i sprzyjający samopoznaniu charakter. W ten sposób reprezentanci coachingu odwołują się do założeń filozoficznych Sokratesa dodając do nich wątki terapeutyczne. Warto pamiętać, że w starożytności filozoficzna refleksja służyła nade wszystko praktyce życia i etycznej zadumie nad realizacją ideału arystotelesowskiej eudajmonii w codzienności.

W tym znaczeniu pojawia się dość niepokojąca myśl, że coaching wpisuje się w nurt rugowania ze współczesnej rzeczywistości społeczno-kulturowej już nie tylko psychoterapeuty, ale również kierownika duchowego, kapłana, spowiednika, czy wychowawcy. Reklamy promujące coaching wskazują na jego efektywność, całościowość i niezwykłość osiągniętych efektów. Jednak od strony praktycznej wielu obecnych coachów to osoby, które ukończyły krótkie szkolenia i nie posiadając dobrego przygotowania ani filozoficznego ani teologicznego ani psychologicznego, dlatego prowadzą swoich podopiecznych „błędymi ścieżkami”.

Dlatego dokonując oceny pracy doktorskiej *Filozoficzna analiza coachingu jako sposobu transformacji „Ja”* Pana Huberta Stylińskiego można uznać, że Autor odwołuje się do bardzo ważnego i aktualnego zagadnienia, jednak czyni to popełniając błędy mimo powtórnej korekty rozprawy doktorskiej.

Struktura i treść rozprawy doktorskiej

Recenzowana rozprawa doktorska *Filozoficzna analiza coachingu jako sposobu transformacji „Ja”* napisana przez Pana Huberta Stylińskiego odnosi się do filozofii, jednak obejmuje także inne dyscypliny naukowe: nauki teologiczne, psychologię, pedagogikę, nauki socjologiczne. Rozprawa zawiera 198 stron, z czego 186 to część merytoryczna. Oceniana rozprawa składa się z czterech rozdziałów, wstępu, zakończenia i bibliografii.

We wstępie Autor wskazuje, że „Rozprawa stanowi teoretyczne rozważania nad istotą procesu samorozwoju jednostki w kontekście połączenia metod coachingu z filozofią” (s. 12). Z takiego określenia wynika, iż Doktorant podejmie zagadnienie samorozwoju (co jest raczej zagadnieniem psychologicznym) łącząc je z metodami coachingu i filozofią. Niestety Pan H. Styliński nie określa co oznacza połączenie metod coachingu z filozofią. Czy będzie to nawiązanie do źródeł coachingu wynikających z filozofii, czy będzie to krytyczna analiza metod coachingu z perspektywy filozoficznej, czy może jeszcze poszukiwanie adekwatnych metod coachingu wspierających rozwój osoby na fundamencie filozoficznym? Brak niniejszego dookreślenia w dużym stopniu rzutuje na całość rozprawy doktorskiej, bowiem nie jest jasne, co Autor chce osiągnąć, ku jakiemu celowi zmierza? Wprawdzie pojawia się wskazanie, iż celem pracy jest określenie: „- Jakie czynniki determinują rozwój jednostki? – Jak osobiste możliwości psychofizyczne jednostki wpływają na jej przemianę? - Jakie znaczenie ma koncepcja Tu i Teraz oraz Mieć czy Być w procesie samorealizacji? - Jaka jest korelacja między self-coachingiem a praktykami stosowanymi w coachingu? - Jak perspektywa filozoficzna zmienia postrzeganie Ja w coachingu transpersonalnym?” (s. 12). Niektóre z podanych powyżej pytań badawczych odnoszą się raczej do psychologii niż do filozofii. W zasadzie tylko ostatnie pytanie nawiązuje do perspektywy filozoficznej. Pojawia się jednak pytanie czy Doktorant odpowiedział na nie w swojej rozprawie?

W rozdziale pierwszym: „Wprowadzenie teoretyczne w zagadnienie coachingu” Autor wskazuje na historyczne źródła, prezentuje definicję i proces oraz istotę relacji coachingowej, a także wybrane modele i techniki osoby coacha oraz założenia etyczne procesu. Pojawia się odniesienie do Sokratesa i jego założeń filozoficznych, co stanowi ważne uzupełnienie rozprawy doktorskiej. Rozdział pierwszy stanowi wprowadzenie teoretyczne do zagadnienia coachingu. Dla osiągnięcia celu rozprawy niezbędne jest wyjaśnienie podstawowych pojęć oraz prawidłowe nakreślenie tła historycznego i źródeł coachingu.

W rozdziale drugim: „Humanistyczne koncepcje dotyczące rozwoju coachee” Doktorant odnosi się do założeń teorii osobowości, chociaż jego prezentacje trudno uznać za pełen przegląd koncepcji. Wskazuje także na stan euforii oraz prawidłową motywację jako fundamentalny warunek na drodze do przemiany. W rozdziale drugim Pan H. Styliński wskazuje na humanistyczne koncepcje rozwoju jednostki odwołując się do kilku teorii, ale nie wyjaśnia dlaczego wybrał akurat zaprezentowane w rozprawie doktorskiej.

W rozdziale trzecim: „Self-coaching jako transformacja osobowości” Autor przywołuje jedną z odmian coachingu, tzn. Self-coaching oraz podkreśla znaczenie *Mindfulness*. O ile można zgodzić się z Doktorantem, iż *Mindfulness* jest ważne w procesie formacji osobowości, to jednak zarówno prezentacja pojęcia jak i jego znaczenia pozostawia wiele do życzenia, co moim zdaniem należy wyjaśnić i uzupełnić. W rozdziale trzecim pojawiają się zagadnienia związane z self-coachingiem, m.in. ścieżka duchowa według Pierre’a Hadota, koncepcja „Tu i Teraz” Eckharta Tolle, „przebudzenia się” Anthon’ego de Mello oraz postulaty recentywistyczne Józefa Bańki. W tym rozdziale Pan H. Styliński przedstawia też wpływ transgresji i synergii na proces stawania się.

W ostatnim, czwartym, rozdziale: „Coaching transpersonalny w rozwoju człowieka” Autor wskazuje na potrzebę poznania i rozwoju z zachowaniem inteligencji duchowej, sensu życia oraz potrzebę budowania własnego stylu.

Doktorant naświetla wagę komunikacji intra i interpersonalnej w budowaniu relacji osobowych, jednak nie daje wskazania, co oznacza relacja transpersonalna, jakie jest odniesienie relacji transpersonalnej do interpersonalnej – co niewątpliwie należy uzupełnić. Zagadnienie rozwoju duchowego człowieka ujawnia się wyraźnie w życiu błogosławionych i świętych oraz nauczaniu Kościoła katolickiego, który nieustannie przypominał, że osiągnięcie celu, którym jest dojrzała osobowość wyrażająca się w sferze fizycznej, psychicznej, społeczno-moralnej, kulturotwórczej i religijnej, niezbędna jest stała formacja duchowa, co w niewielkim stopniu zauważa Pan H. Styliński.

Zakończenie, które powinno być podsumowaniem całej rozprawy doktorskiej i przynajmniej naszkicowaniem istotnych wniosków, zostało poprawione przez Autora, ale nadal można je ocenić jako umiarkowanie pozytywne, ponieważ Doktorant nie podejmuje prób udzielenia odpowiedzi na zaprezentowane we wstępie rozprawy doktorskiej pytania. Brakuje także odniesienia do kwestii metodologicznych. Zatem byłoby dobrze, by przygotowując rozprawę do druku Pan H. Styliński jeszcze poprawił zakończenie zgodnie z przyjętymi zasadami metodologicznymi.

Można uznać, iż przyjęta struktura jak i treść rozprawy doktorskiej w stopniu umiarkowanym uwzględniają wszystkie aspekty tworzenia rozprawy zgodnie z przyjętymi założeniami tworzenia rozpraw naukowych w dziedzinie nauk humanistycznych.

Aspekty metodologiczne

Opracowując recenzję niniejszej dysertacji należy także zwrócić uwagę na wymiar formalny pracy. Moim zdaniem rozprawa doktorska Pana H. Stylińskiego tylko w stopniu umiarkowanym spełnia wymagania stawiane w tym względzie pracom doktorskim. Wydaje się, że Autor nie zawsze dobrze

rozumie pojęcia, którymi się posługuje i często stosuje te same pojęcia, ale w różnym znaczeniu, zatem czytelnik zderza się z trudnością prawidłowego zrozumienia całej rozprawy. Doktorant niejednokrotnie gromadzi teksty według nawiązania do podstawowych słów kluczy, jednak brakuje ich logicznego wynikania, precyzji i jasności przekazu.

Nadto w całej pracy Pan H. Styliński stosuje różne style – raz pisze jako ja, później jako my, potem bezosobowo, co nadaje rozprawie charakter niedokończenia i niedopracowania. Niniejsza praca doktorska sprawia wrażenie konstrukcji, której ciągle dodaje się nowe elementy bez ich jasnego uporządkowania.

Od strony językowej i formalnej recenzowana dysertacja doktorska także budzi zastrzeżenia. Autor korzysta z literatury z różnych dyscyplin naukowych, ale także z literatury popularnej, niestety dość często ulega stylowi literatury, z której korzysta, co sprawia, że język pracy zmienia się wielokrotnie. Jak w każdym tego typu opracowaniu, również i w pracy przedstawionej przez Doktoranta występują usterki stylistyczno-logiczne. Zastanawia także fakt, że Pan H. Styliński nie przygotował skrótów, co mogłoby być bardzo pomocne.

Autor nie wyjaśnia z jakich metod będzie korzystał w swojej rozprawie, zatem trudno określić, jakie były jego założenia metodologiczne.

Przygotowując rozprawę doktorską Doktorant korzysta głównie z literatury dostępnej w języku polskim oraz z tłumaczeń na język polski, jednak jest ona dość uboga i brakuje w niej wielu pozycji (dostępnych już nawet w języku polskim), co świadczy o tym, że Pan H. Styliński mało dokładnie wykonał swoją kwerendę biblioteczną. Wykaz został podany w pierwszej recenzji rozprawy doktorskiej.

Podsumowanie

Po lekturze drugiej wersji rozprawy doktorskiej Pana H. Stylińskiego, stwierdzam:

- Autor wybrał ważny i niezwykle aktualny temat, zaś poruszane zagadnienia odzwierciedlają podjętą tematykę.

- Strukturę rozprawy można uznać za umiarkowanie poprawną. Doktorant ubogacił i dopełnił treść rozprawy o niektóre ze wskazanych zagadnień.

- Pan H. Styliński uzupełnił rozprawę doktorską o treści, które zostały wskazane w pierwszej recenzji, m.in. odniesienie do Sokratesa i częściowo personalistów chrześcijańskich.

- Autor korzysta z wielu materiałów źródłowych i opracowań, jednak brakuje znaczących źródeł filozoficznych.

- Doktorant nie podaje z jakich metod korzysta realizując podjęty temat. Strona metodologiczna rozprawy nadal ujawnia się jako jej najsłabszy aspekt.

Po pierwszej recenzji Pan H. Styliński dokonał wielu korekt, chociaż nie obejmują one wszystkich wskazanych zagadnień można je uznać za wystarczające do pozytywnej oceny rozprawy doktorskiej.

Wniosek

Omawiana praca doktorska przygotowana przez Pana Huberta Stylińskiego jest potwierdzeniem nabycia przez niego podstawowej wiedzy oraz częściowo umiejętności podejmowania poszukiwań naukowych, krytycznego myślenia, argumentowania i prezentowania swoich osiągnięć w formie pracy doktorskiej, co wskazuje na kwalifikacje do uzyskania stopnia naukowego doktora w dyscyplinie filozofia w dziedzinie nauk humanistycznych.

Autor dokonał uzupełnień i niezbędnych poprawek, szkoda że nie zadbał o ujednolicenie stylu i udzielenie odpowiedzi na pytania postawione we wstępie

rozprawy doktorskiej *Filozoficzna analiza coachingu jako sposobu transformacji „Ja”* napisanej pod kierunkiem Pana dra hab. Przemysława Paczkowskiego, prof. UR, w Instytucie Filozofii, Kolegium Nauk Humanistycznych, Uniwersytetu Rzeszowskiego w Rzeszowie, Rzeszów 2021.

Przyjmując wszystkie przyjęte kryteria oceny rozprawy doktorskiej, uważam, że recenzowana dysertacja *Filozoficzna analiza coachingu jako sposobu transformacji „Ja”* autorstwa Pana mgr Huberta Stylińskiego spełnia powyższe wymagania, co wskazuje na kwalifikacje do uzyskania stopnia naukowego doktora w dyscyplinie filozofia w dziedzinie nauk humanistycznych. W świetle powyższego wnoszę do Rady Naukowej Kolegium Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego o dopuszczenie Pana Huberta Stylińskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Elżbieta Osewska